

פרי חדש: (ב) אמר רבא מחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. רבה ורב זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי איבסום קם רבה שחטיה לרב זירא למחר בעא רחמי ואחיייה לשנה א"ל ניתי מר וניעבד פורים בהדי הדדי א"ל לאו כל שעתא ושעתא מתרחש ניסא וכתבו בשם רבנו אפרים דמהך עובדא דקם רבה ושחטיה לר' זירא אדחיית מימרת רבא ולא ש"ד למעבד הכי ואין זה נכון דא"כ אמאי אישתמיט ר' זירא מלמעבד סעודה אהדדי ואצטריך לו' ליה לאו כל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא כיון שראו שיצא קלקול עון שפיכת דמים מסיבת שיכרותם ראוי היה להם למנוע עצמם לבסומי כולי האי ומלשנות אלא יותר מעט מכדי הרגילים אלא משמע דאפ"ה היו משתכרים יותר מדאי ולהכי מייתי תלמודא ההוא עובדא לאשמועינן דמימרת רבא כפשטא דמחויב אינש לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי ומיהו עתה שהדורות מקולקלים ראוי לתפוס סברת רבינו אפרים ז"ל ושלא לשנות אלא מעט קט יותר ממה שמורגל ב"ט ובזה יוצא י"ח כיון שכוונתו לשמים כדי שלא להכשל ח"ו בשום מקרה רע וישא ברכה מאת ה':

מהר"ל הקדמה לאור חדש: ימי הפורים וי"ה דומים בענין זה כי ימי הפורים מפני שהמן היה רוצה לכלות אותם מן העולם ודבר זה הוא ביטול גופם ומפני כך ימי הפורים הם ימי המשתה ושמחה וזהו הנאות הגוף וצריך שיהיה השכרות כ"כ עד שישלך השכל וכמו שאמרו (מגילה ז, ב) צריך לבסומי בפוריא עד שלא ידע בין ארור המן ובין ברוך מרדכי כלומר כיון שתקנו ימי הפורים למשתה ושמחה שהוא הנאת הגוף לכך צריך שיהיו נמשכים לגמרי אחר הנאת הגוף עד שישלך השכל לגמרי כי הגוף והשכל שני הפכים שאם האחד קם השני נופל וכל אשר הוא נוטה אחר השכל הוא נגד הנאת גופו לכך אמרו (שם) שצריך לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי שאז יסולק השכל לגמרי והאדם נעשה גופני לגמרי ואפילו בין ארור המן ובין ברוך מרדכי לא ידע, אף שבשביל ארור המן וברוך מרדכי הוא המשתה והשמחה עצמו, ואפילו זה אינו יורע, כל שכן שלא ידע להבחין בין דבר לדבר בשאר דבר. אמנם עוד יתבאר דבר זה, ומפני כך קבעו ימי משתה ושמחה שהוא הנאת הגוף וזהו הפך י"ה כי י"ה מסולק מן הנאת הגוף.

שערי תשובה: עיין בסדור עמודי שמיים שכתב שאביו הגאון ז"ל (חכם צבי) היה נוהג בימי בחרותו לקיים המימרא כפשוטו.

צידה לדרך: שישתכר עד שלפעמים יטעה לומר להיפך.

שדי חמד: בשם הגר"א ז"ל שהיה משתכר בפורים כפשוטו עד לסכנה כי מחייב אינש לבסומי בפוריא ו"חייב" כמו מתחייב בנפשו.

שו"ת דברי יציב סימן סו ואציין גם דבר הלכה ששמעתי מפ"ק דהוה מרגלא בפומיה דאא"ז בכל פורים לומר בזה הלשון, גלוי וידוע שאפילו היו נותנים לי כל חללי דעלמא לא הייתי שותה ומקלקל את מוחי, אבל זקיני החכם צבי היה אומר שבכל מקום שאמרו רז"ל חייב החיוב הוא במסירות נפש וא"כ חייבים למסור נפשינו על זה - ואמר בהתלהבות בקול - נו תנו לי לשתות. וכעת הראוני בסידור נהורא השלם בדיני ברכות המגילה, דראוי ליזהר שקריאת המגילה יהיה בלילה ממש, והוא צאת הכוכבים, כי מדינא דגמרא הוא דאמר ריב"ל חייב אדם לקרות המגילה בלילה וכו', וקבלה מקדמונים בכל מקום שנזכר בגמ' בלשון חייב צריך האדם להמית עצמו עליה. ובמגילה רבה ור' זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי איבסום קם רבה שחטיה לר' זירא וכו' לשנה א"ל ניתי מר וניעבד סעודת פורים וכו' וי"ל דרצה ר' זירא למסור עצמו אף שהוא בסכנה שמא ישחטנו, ורבה אמר לאו כל יומא מתרחיש ניסא דהוא אין לו לסכן חיי אחרים בשביל המצוה... פקודי ה' שירים משמחי לב [תהלים י"ט ט], אשר י"ל שזה הטעם שהיו קצת מקילין, כי למי ששמח באמת בד"ת יוצא בזה שמחת פורים בינה של תורה, אך אבונה"ק ברוב ענותנותם ושפלותם בעיני עצמם קיימו כפשוטו כידוע.

שער הכוונות: ומ"ש רז"ל חייב אינש לבסומי בפוריא עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי כו' הכונה הוא כי לעולם תוך הקליפה יש ניצוץ של קדושה המאיר בתוכה ומחיה אותה ולכן צריך לומר ברוך המן להמשיך אל הניצוץ ההוא אור ולכן צריך לומר בלא כונה אחר שהוא שיכור ויצא מדעתו שאם יהי' ח"ו בכוונה יאיר גם אל הקליפה ח"ו.

פרי עץ חיים: והנה ביום הגדול הזה, שיש אותו הארה גדולה, אנו רוצין שגם לזאת הנצוץ יגיע לו חיות לעצמו, מזה ההארה, אבל לא שיגיע כל כך להאיר לקליפה (ולזה צריך שישתכר האדם ביום הזה, עד שלא ידע בין ארור מן לברוך מרדכי, אולי ישגה ויתן ברכה לאותו ניצוץ שבקליפה ויתברך גם הוא, אבל לא תהיה ברכה כוונה שלימה, שאם יהיה כן יגיע לו הרבה, ותתברך גם הקליפה) (נ"א ולכן צריך לומר ברוך המן, להמשיך אור גם לניצוץ ההוא, לכן צריך לאומרו שלא בכוונה אחר שהוא שיכור וכבר יצא מדעתו, ואם היה בכוונה ח"ו יאיר גם אל הקליפה):

סדר היום: ובענין היין אמרו, חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, והדברים לרוב הפוסקים כפשוטן, ויש מגמגמים בדבר ואומרים דזו לאו שמחה איקרי ובודאי בהגיע לענין זה שתה הרבה יותר מדאי ויזיק לו בלי ספק, והרמב"ם ז"ל כתב עד שירדם, ומפרש הענין עד שלא ידע, רצה לומר, מתוך ששתה מה שאינו רגיל ושינה קופצת עליו ומתנמנם ומתוך שנתו אינו יודע לכוין בין ארור המן לברוך מרדכי, אלא שקשה לפירושו למה נקט אלו המלות יותר מאחרות לענין הנמנום הכל שוה, ועל זה אחרים פירשו שהענין הוא לענין חשבון השמות לידע מה הפרש יש בין זה לזה כי המספר עולה שוה, אר"ר המ"ן תק"ב, וכן ברו"ך מרדכי"י תק"ב, וכשישאלו לו מה הפרש והוא יבקש ולא ימצא והוא נחפז בזה ונטרד הרי עשה היין בו פועל, אבל סוף סוף הלשון קשה דלא ידע בין זה לזה והרי יודע, אלא האמת הוא כפשוטו שצריך ששכלו יתבלבל כל כך עד דלא ידע לכוין אם יאמרו ברוך לאורו, שיאמר אינו ברוך אלא ארור וכן בהפך בשכנגדו, ומפני מה חייבו בזה אחר שהוא ענין כבד וקשה, שמעתי טעם, שאחר שהמן הרשע ביקש להשמיד להרוג ולאבד ולשפוך דם היהודים נעשה ענין קרוב לזה מתוך שמחה עד שנשאר כמתים מושכבים ארצה, ומצד אחר הוא חשב לשפוך דם ואנו נוסף דם על דמינו, עד כאן... ולא יתעבב בסעודה עד חצי הלילה כדי שלא יאחר קריאת שמע ותפלה, כי לא תקנו דבר כדי לקלקל ח"ו אלא יעשה באופן שזה וזה יתקיים בידו, וחפץ ה' בידו יצלח:

מחיר יין לרמ"א: מאחר שמצות פורים לשתות ולשמוח, וא"א שלא ישתה. ע"כ ישתה הרבה מאוד שיגיע לשכרותו של לוט, שאז פטור אף אם יחטא ויעבור על איזה עבירות, כי באונס הוא, אבל אם לא ישתה כ"כ הרבה, ויעבור עבירות- חייב כאילו לא שתה כלל כאומרם שיכור נהרג- אם לא שהגיע לשכרותו של לוט, ולזה ישתה הרבה עד שלא ידע בין עונש לשכר המגיע לצדיק ולרשע, כמו שאירע להמן ומרדכי, ומעתה אינו מזיק כלל, ואז אף אם יחטא לא יענש. ומשום זה מייתי בגמרא עובד אדרבה ור' זירא עבדי סעודת פורים בהדי הדדי, קם רבה שחטי לרבי זירא, ובזה גילו טעם שחייב להשתכר כ"כ כדי שלא יענש על מעשים כאילו.

חייב איניש לבסומי בפוריא

שפ"א תרל"ז: כנוס כו' כל היהודים הנמצאים בשושן כו'. כי הבינו שהגזירה הי' ע"י החטא שנהנו מאותה סעודה של אחשוורוש. ולכן נאמר לעיל עשה כו' לכל כו' הנמצאים בשושן כו' משתה כו'. וכן כאן הנמצאים. שזה קאי על בני"י. כמו שדרשו חכמים בפסוק שתי בנותיך הנמצאות כו'. ובזה התענית תקנו זה החטא ושבנו בתשובה שלימה. והוא פלא שבאותה המשתה עצמה נעשה ההצלה שנהרגה ושתי אז. וזהו כעין אמרם ז"ל בתשובה מאהבה. הזדונות נהפכו לזכיות. והקב"ה ראה שישובו בתשובה שלימה. ונראה שלכך תקנו זה היום למשתה. לאשר כי נהפך להם חטא המשתה על ידי התשובה כנ"ל. וי"ל זה פי' הפסוק ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת. פי' שהתקרבות אל הבורא ית' יהיה ע"י החטא עצמו. והוא שלא כדת ע"י תשובה כנ"ל:

שפ"א פורים תרס"א: איתא במדרש כל המועדות עתידין להתבטל חוץ מימי הפורים. וי"א גם יוהכ"פ. ולבאר הענין דאיתא גדולה הסרת טבעת ממ"ח נביאים שעמדו לבני ישראל כו'. וכן איתא כולם לא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה. ומה לא פחתו. דמשמע שזה הי' במקרא מגילה ג"כ. אך הוא שנאמר אשר לא כדת. כי ח"ו עפ"י התורה היו חייבים כלי' שנגזרה הגזירה גם למעלה. וזהו פי' הסרת טבעת. שכל הסדר והצורה ניטל מבני"י בשביל החטאים. אעפ"כ בני"י יש להם דביקות בעצם בהקב"ה. כמ"ש חלק ה' עמו. וזו הישועה הי' למעלה מסדר והנהגה של התורה. וכן איתא גם ביוה"כ אם יהיו חטאים כשנים. פי' חז"ל אפילו סדורות ובאות כשנים הללו שהם סדורות מששת ימי בראשית כשלג ילבינו. אפילו קלקלו כל הסדר המסודר להם. וזה בא מלובן העליון שמוחל עונות עמו... ז"ש שכל המועדות בטלים. אבל פורים שהישועה הי' מבחי' זו שלמעלה מן הדעת לא יתבטל. וזה באמת עדות כי חלק ה' עמו. ולכן אפילו באין להם מעשים כלל חפץ בהם המלך. כמ"ש אשר המלך חפץ ביקרו. ולא נתן שום טעם רק שהוא חפץ המלך. כמ"ש אם חפץ בנו ה'. ולכן חייבין לבסומי בפוריא עד דלא ידע כנ"ל:

הרד חת"פ - מו מרומ

זאת ועוד, פורים הוא יום הבחינה על כך שקבלנו את התורה ברצון ללא אונס כלל, וכלל הוא שכל דבר המותאם לרצון ואין בו מן האונס, אין לו הפסק לעולם. לזאת מתירים אנו בפורים את כל מאסרי הגוף, ומניחים לגוף לנהוג באופן טבעי, וכוה נכון, אם גם אז לא נבעט בשום דבר קודש ולא נמשך אחרי הוללות. חמרנית, הרי זה עד נאמן שאמנם קבלתנו היתה ברצון.

נמצא שפורים הוא יום התגלות פנימיות רצונם של ישראל, וכל השנה היא הכנה לפורים. מה שבכל השנה נמצא בבחינת אתכסיא בפורים היא באתגליא. והדברים הולכים ומתעלים, הפנימיות של הנפש נעשית בפורים לחצוניות של הגוף, ופנימיות חרשה וגדולה יותר נספגת בנפש. כך מתעלים הדברים משנה לשנה, מפנימיות לחיצוניות ומפנימיות לפנימיות. אשרי מי שזוכה ליישר דרכיו ולדעת את אשר לפניו להלך ולעלות מעלה מעלה, מדרגה לדרגה, עד אין קץ ותכלית הלוך וגדול, הלוך וגדול.

וכדי להראות שכל כשלונות ישראל לא היו אלא לפנים מצד חצוניותם נצטוו במצוות אלו. שכן "בשלשה דברים אדם ניכר, בכוסו ובכיסו ובכעסו" (עירובין סה, ב). שאעפ"י שמתבסמים בפוריא עד דלא ידעי בין ארור המן לברוך מרדכי, ככ"ז גם אז אינם מחליפים את המן במרדכי ולהיפך, ואינם מוציאים מפיחם שום קללה ח"ו על מרדכי. לא כן אומות העולם שכשמתבסמים כופרים באלוהיהם. כי קשורים ישראל בקב"ה קשר אמין שלא יתכן כלל בפרוד ומרגלה זו הבחינה דוקא כסילוק הידיעה "עד דלא ידע".

וזו היא עדות נאמנה שכל שעשו לא עשו אלא לפנים. מגלים הם כן ב"כופו" ומגלים כך גם ב"כיסו" שמרכים בצדקה ובחסד ביום שמחה זה.